

Polisens rapport om organiserad brottslighet 2015

Kortversion

Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, april 2015

Utgivare: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Box 12256, 102 26 Stockholm
Dnr: A185.830/2015
Omslagsfoto: Polismyndigheten

Innehåll

Inledning	4
Rapportens syfte	4
Avgränsningar	4
Vad är organiserad brottslighet?	4
Kriminella aktörer och fokusområden	4
Kriminella aktörer	5
Samverkan	5
Kriminella aktörer baserade i Sverige	5
Kriminella aktörer baserade i Sverige och utlandet	5
Kriminella aktörer baserade i utlandet	6
Ideologiskt motiverade brottsaktiva aktörer	6
Involvering av unga i brott	6
Kriminella aktörers våldsanvändning	6
Fokusområden	7
Möjliggörare	7
Otillåten påverkan, utpressning och korruption	7
Företag som brottsverktyg	7
Penningtvätt	7
Bedrägerier	8
Utnyttjande av välfärdssystemet	8
It-brott och it-relaterad brottslighet.....	8
Narkotika	8
Människosmuggling	9
Människohandel.....	9
Nya eller nyligen konstaterade problemområden	10
Miljöbrott.....	10
Identitetsrelaterad brottslighet	10
Utlämningsställen	10
Stiftelser och föreningar	10
Utnyttjande av migranter	10
Brott som begås på distans via internet.....	10
Slutdiskussion	11
Utvecklingen inom organiserad brottslighet	11
Tre områden att särskilt uppmärksamma	11

Inledning

Polismyndigheten redovisar i denna rapport en nationell lägesbild av organiserad brottslighet i Sverige. Rapporten är avsedd att produceras vartannat år.

Rapportens syfte

Enligt regeringens regleringsbrev för polisen 2015 ska brottsligheten minska och människors trygghet öka. Genom att fullgöra sina uppgifter ska Polismyndigheten bidra till en sådan utveckling. Det är utgångspunkten för rapporten.

Rapporten ska utgöra ett underlag för polisen att prioritera sitt arbete mot organiserad brottslighet. Syftet är också att öka kunskapen om organiserad brottslighet.

Rapporten utgör även underlag för polisens bidrag till nationella underrättelsecentrets (NUC) produktion av strategiska beslutsunderlag.

Avgränsningar

Rapporten ger inte en fullständig bild av organiserad brottslighet, utan ger en övergripande beskrivning av organiserad brottslighet i Sverige. I rapporten beskrivs inte heller så kallade livsstilskriminella eller vaneförbrytare utan endast organiserad brottslighet. Rapporten är inte ett uppföljningsdokument.

Vad är organiserad brottslighet?

Det finns många definitioner av organiserad brottslighet. Internationellt har diskussionen om vad som definierar organiserad brottslighet pågått i decennier.¹ EU har en definition av organiserad brottslighet som utgår från elva kriterier, varav sex ska vara uppfyllda för att det ska anses vara organiserad brottslighet.² Det finns ingen svensk definition av organiserad brottslighet, men polisen stödjer sig på EU:s definition.

¹ Brå, *Organiserad brottslighet i Stockholm, Göteborg och Malmö Polisens bild*, 2015 – kommande rapport under 2015.

² Förteckningen finns i dokumentet 6204/2/97 Enfopol 35 Rev 2. Definitionen innebär fyra grundläggande kriterier som ska vara uppfyllda: samarbete mellan fler än två personer, lång eller obegränsad utsträckning i tiden, misstanke om allvarliga kriminella handlingar och strävan efter vinning och/eller makt. Utöver det ska ytterligare två av följande kriterier uppfyllas: egna tilldelade uppgifter åt var och en, någon form av disciplin och kontroll, verksamhet på internationell nivå, användande av våld eller andra metoder för hot, användande av kommersiella eller affärsmässiga strukturer, deltagande i penningtvätt samt otillbörlig påverkan på politik, medier, offentlig förvaltning, rättsliga myndigheter eller ekonomin.

Organiserad brottslighet är mångfacetterad och föränderlig. Det finns inga enkla förklaringsmodeller som inbegriper alla dess dimensioner. Inte heller finns det någon åtgärd som ensam angriper och bekämpar alla delar av organiserad brottslighet. Det finns inte en organiserad brottslighet utan flera, vilket gör det mer lämpligt att beskriva dessa istället för att försöka pressa ner dem i en och samma form för organiserad brottslighet.³

Antagandet är att de flesta kriminella individer och kriminella nätverk med koppling till organiserad brottslighet är multikriminella. Detta innebär att organiserad brottslighet inte begränsar sig till vissa brottsområden. Kriminella ägnar sig åt den brottslighet som de anser att de, utifrån sina och sitt nätverks förutsättningar, kan göra störst vinster på i förhållande till de risker som brottsligheten innebär.

De kriminella strukturerna inom organiserad brottslighet är uppbyggda av kriminella individer. Dessa individer har alla ett kontaktnät bestående av andra kriminella individer och deras samverkan i brott är vad vi beskriver som kriminella nätverk. För att kunna genomföra olika brottsupplägg behöver de kriminella individerna samverka med andra som har de kompetenser som krävs för ett specifikt brottsupplägg. De olika individerna tillför således olika kompetenser till nätverket.

Kriminella aktörer och fokusområden

Att kategorisera de kriminella aktörerna är inte okomplikerat. I den här rapporten delas kriminella aktörer in efter förankringen i Sverige:

- § Kriminella aktörer baserade i Sverige
- § Kriminella aktörer baserade i Sverige och utlandet
- § Kriminella aktörer som är baserade i utlandet
- § ideologiskt motiverade brottsaktiva aktörer

I rapporten beskrivs åtta fokusområden. De olika fokusområdena beskriver delar av den organiserade brottsligheten och är utvalda för att de utgör en central del av problematiken eller på grund av utvecklingen inom området. Fokusområdena ger alltså inte en fullständig bild av organiserad brottslighet, utan bör betraktas som utvalda fördjupningsområden. Utöver fokusområdena beskrivs också människosmuggling och människoo-handel i kunskapshöjande syfte.

³ Brå, *Organiserad brottslighet i Stockholm, Göteborg och Malmö Polisens bild*, 2015 – kommande rapport under 2015.

Kriminella aktörer

Samverkan

Kriminell samverkan är föränderlig. Den är projektbaserad och sker ofta i löst sammansatta nätverk. Lojaliteter inom kriminella nätverk är inte lika beständiga som tidigare och rörligheten mellan olika kriminella grupperingar ökar. Polisen ser i en större utsträckning en organiserad brottslighet där alla samarbetar med alla.

Kriminell samverkan bygger på principen att om den gynnar brottsligheten och ökar de kriminella aktörernas möjligheter till ekonomisk vinning, så sker den. Individernas eventuella tillhörighet till olika kriminella nätverk har mindre betydelse. De aktörer som en kriminell individ söker samverkan med är personer som kan tillföra en viss kompetens och individernas kontaktnät är därför centralt. Olika former av möjliggörare, specialister och insiders, har fått en viktigare roll inom organiserad brottslighet.

Aktörerna inom organiserad brottslighet ägnar sig åt flera olika typer av brott och multikriminaliteten är sannolikt en av faktorerna till varför kriminell samverkan bedöms ske mer och mer utanför tidigare fasta strukturer. Multikriminaliteten är ett sätt att sprida risker och att öka möjligheterna till brottsvinster. Den är även ett sätt för den enskilde individen att ständigt utvecklas i sin brottslighet.

Kriminella individer bedöms också bli allt mer rörliga geografiskt. Men samtidigt som många kriminella individer i allt större utsträckning samverkar med varandra finns det vissa gränser för samverkan beroende på djupt rotade konflikter.

Kriminella aktörer baserade i Sverige

De flesta kriminella aktörer som är verksamma i Sverige är bosatta här och är svenska medborgare. Även om de är baserade i Sverige har de ofta internationella kontakter som används för att underlätta och möjliggöra brott. Gemensamt ursprung och gemensam uppväxt är förtroendeskapande och sammanhållande faktorer för kriminella nätverk.

I Sverige finns ett flertal utsatta geografiska områden som har problem med lokala kriminella nätverk. I områdena har lokala kriminella nätverk en märkbar negativ påverkan på tryggheten. Brottsligheten i vissa områdena blir alltmer avancerad och de lokala kriminella nätverkens påverkan sprids då även utanför området.

Gemensamt ursprung är en förtroendeskapande och sammanhållande faktor som generellt sett minskar i betydelse och gemensam uppväxt ökar i betydelse. Ursprung som fungerar som förtroendeskapande och sammanhållande faktor kan vara från många olika länder, men vanligaste i Sverige i dag är länder i Mellanöstern och på Balkan.

Kontaktnät mot utlandet ger förutsättningar för brottslighet inom många områden. Till exempel möjliggörs människohandel och människosmuggling till Sverige primärt av kriminella nätverk som baseras på ursprung och kontakter i utlandet. I stor utsträckning gäller detta även narkotika- och vapensmuggling. Inom Sverige begår nätverken även andra brott.

Kriminella organisationer skiljer sig från andra kriminella nätverk och samverkansformer genom att de har en tydlig och fast organisationsstruktur och att individerna tas upp som medlemmar i organisationen. De är ofta självmarkerande, genom att de bär till exempel västar eller andra klädesplagg för att visa organisationstillhörigheten. De största kriminella organisationerna i Sverige är mc-gängen Hells Angels MC och Bandidos MC. Andra kriminella mc-gäng har ambitioner att expandera i Sverige men har inte etablerat sig i dagsläget.

Dessutom finns aktörer som är specialiserade på att genomföra avancerade och grova rån. När kontant-hanteringen inom många branscher minskar anpassas brottsligheten och rånerna sker mot nya typer av objekt. Gärningsmännen har i större utsträckning börjat ägna sig åt annan brottslighet.

Kriminella aktörer baserade i Sverige och utlandet

Utmärkande för dessa kriminella nätverk är den internationella dimensionen och hur förankring både i utlandet och i Sverige påverkar brottsligheten. Internationella kontakter till hemländer, forna hemländer eller personer med samma ursprung boende i andra länder är en central aspekt i detta. Kontakterna utnyttjas i olika kriminella syften och möjliggör eller förenklar vissa typer av brott, till exempel smuglingsbrott.

Kriminella nätverk som är baserade i både Sverige och Afrika, Sydamerika, västra Balkan eller Sydostasien ägnar sig till stor del åt narkotikabrottslighet. Kriminella nätverk baserade i Sverige och på västra Balkan ägnar sig även åt vapensmuggling. Inom den traditionella postsovjetiska organiserade brottsligheten benämns

den högsta representanten som ”Vor v zakone”, på svenska ”tjuv i lagen”. Denna struktur finns i Sverige och ägnar sig åt ett flertal brottsområden, till exempel tillgreppsbrott, bedrägerier och välfärdsbrott.

Även människohandel bedrivs av kriminella aktörer som är baserade i Sverige och utlandet. Människohandel inom EU med EU-medborgare har ökat de senaste åren. Gärningsmän och offer kommer vanligtvis från samma land. Vissa människohandlare har i större utsträckning utnyttjat offren på flera olika sätt för att på att maximera sina brottsvinster.

Många kriminella aktörer är att betrakta som entreprenörer. Benämningen används dock här för att visa på de fall där det är ett särskilt tydligt karaktärsdrag för en viss typ av kriminella aktörer. Deras sätt att nätverka kan liknas vid att driva företagsverksamhet. De kriminella entreprenörerna är ofta tongivande individer i sitt kriminella nätverk och har ett brett nätverk. De fungerar som möjliggörare för andra kriminella aktörer, de förenklar deras brottslighet och bidrar med specialistkompetens.

De kriminella entreprenörerna återfinns främst inom ekonomisk brottslighet men även gällande avancerad smuggling av till exempel narkotika. Vissa av dem verkar enbart i Sverige men för aktörer inom narkotikabrottslighet är en förankring i utlandet tydlig.

Kriminella aktörer baserade i utlandet

I rapporten fokuserar detta avsnitt på mobil organiserad brottslighet (MOB)⁴ som begås av mobila kriminella nätverk. För de mobila kriminella nätverken är Sverige uteslutande ett tillgångsland och nätverken uppehåller sig här enbart för att begå brott.

En stor del av mängdbrotten i Sverige begås av sådana nätverk. De kriminella nätverken kommer företrädesvis från Litauen, Polen och Rumänien och begår många bostadsinbrott i Sverige. De tillskrivs också majoriteten av alla båtmotorstöld, lyxbilsstöld och bildelsstöld.

Ideologiskt motiverade brottsaktiva aktörer

Ideologiskt motiverade brottsaktiva aktörer har en ideologisk drivkraft bakom sin brottslighet. Detta särskiljer dem från andra aktörer som beskrivits i denna rapport där det är ekonomisk förtjänst som är drivkraften. Även om de i dagsläget bedöms vara begränsade finns kopplingar mellan ideologiskt motiverade brottsaktiva och kriminella aktörer med ekonomisk förtjänst som drivkraft. De mest aktiva

inom området brottsaktiv inhemsk extremism är den högerextrema vit makt-miljön, den vänsterextrema autonoma miljön och den religiösa brottsaktiva islamistiska extremistmiljön.

Involvering av unga i brott

Många ungdomar involveras i brottslighet via vänner, syskon, andra släktingar eller andra äldre personer som de ser upp till. Det handlar sällan om en aktiv rekrytering av unga till organiserad brottslighet, utan snarare om att vissa ungdomar växer in i och involveras i brott. De som involveras är i vissa fall att betrakta som barn snarare än ungdomar, det finns exempel på tolvåringar involverade i organiserad brottslighet.

Ungdomar i utsatta geografiska områden bildar ibland en ”svans” till äldre kriminella och får utföra olika uppdrag åt dessa. De kriminella individernas status är stor i vissa utsatta geografiska områden och drivkraften för en del av ungdomarna som involveras i brottslighet är att själva uppnå en sådan status.

Kriminella aktörers våldsanvändning

En ökad våldsanvändning bland kriminella individer har tidigare konstaterats. Den ökande våldsanvändningen är ett av de största problemen kopplade till organiserad brottslighet. Tillgången till skjutvapen bedöms också vara stor bland kriminella.

Kriminella hanterar och brukar skjutvapen i allt större omfattning. Konverterade skjutvapen och automatvapen har blivit vanligare. Våldet från kriminella aktörer ökar både i omfattning och grovhet. Det är alltså fler personer som är mer benägna att använda våld samtidigt som våldet blir grövre. Det är inte sällan som det är personliga konflikter som leder till grovt våld, även i offentliga miljöer. Användandet av grovt våld blir också vanligare bland yngre.

⁴ Med MOB avses det som tidigare omnämndes som organiserad seriebrottslighet.

Fokusområden

I detta avsnitt beskrivs rapportens åtta fokusområden samt människosmuggling och människohandel i kunskapshöjande syfte.

Möjliggörare

Möjliggörare är insiders och specialister som på något sätt underlättar för kriminella individer att begå brott. De kan ha en särskild kompetens eller en särskild funktion på sin arbetsplats som är till fördel för personer som vill begå brott. Deras betydelse för organiserad brottslighet är stor och inte sällan en förutsättning.

Möjliggörarna kan till exempel vara nuvarande eller tidigare anställda på en arbetsplats som kriminella aktörer knyter till sig genom påtryckningar eller ersättningar. Det kan också vara vänner eller familj som medvetet eller omedvetet bistår med information som främjar brottslig verksamhet. Det finns ett mörkertal beträffande personer som via skuldfällor eller utpressning möjliggör brottslighet. Det tycks dock inte vara vanligt att möjliggörare rekryteras med hot och våld. Det bedöms vara vanligare att en möjliggörare får en del i ett brottsupplägg och på så sätt får ekonomisk vinning.

Vilka möjliggörare som är mest eftertraktade varierar beroende på kriminella aktörer och brottsupplägg.

Otillåten påverkan, utpressning och korruption

Kriminella använder otillåten påverkan för att få pengar, inflytande och makt eller för att påverka rättsprocessen eller beslutsfattare. Förekomsten av otillåten påverkan visar hur organiserad brottslighet inverkar på samhället. Det drabbar många olika grupper, ofta sker det i samband med myndighetsutövning eller riktat mot målsägande och vittnen.

I utsatta områden där lokala kriminella nätverk förekommer bedöms viljan bland medborgare att anmäla brott och medverka i brottsutredningar som låg. Självcensuren⁵ bedöms öka i vissa delar av samhället. Även myndighetsutövning bedöms kunna påverkas av självcensur.

⁵ Självcensur är när personer utifrån en oro för otillåten påverkan undviker att exempelvis fatta ett beslut, underlåter att rapportera iakttagelser eller anmäla brott. Självcensur kan bygga på en befogad likväl som en obefogad rädsla för otillåten påverkan.

Otillåten påverkan förekommer gentemot tillsynsmyndigheter och myndigheter som betalar ut bidrag. Även anställda för rättsväsendet bedöms vara utsatta då de i sin vardag arbetar inriktat mot kriminella individer.

Utpressning ger en grundinkomst till många kriminella individer. För kriminella är det också ett sätt att skapa och upprätthålla disciplin. Redan tidigare bedömdes utpressning i någon form finnas inom närmast all organiserad brottslighet, och den bedömningen kvarstår.

Korruption bedöms finnas inom såväl svenska myndigheter som inom kommuner, men det är oklart hur utbrett det är och vilken samhällspåverkan det har. En allvarlig form av korruption är när kriminella, exempelvis genom vänskapskorruption, kan eller strävar efter att påverka myndighetsbeslut och politiska beslut.

En nyligen uppmärksammas form av korruption kopplad till organiserad brottslighet är inom sportvärlden med så kallad match-fixing⁶. Ett annat område som bedöms kunna vara av intresse för kriminella aktörer inom organiserad brottslighet är i offentliga upphandlingar.

Företag som brottsverktyg

Företagen används inom organiserad brottslighet på en rad olika sätt: för penningtvätt, för att begå ekonomisk brottslighet i form av skatte- och bokföringsbrott och som ett brottsverktyg. Polisen ser en utveckling mot ett mer systematiskt brottsligt utnyttjande av företag. Många kriminella använder företag som ett naturligt, återkommande och lönsamt inslag i sin brottslighet.

Antalet kriminella aktörerna som har en förmåga och kapacitet att använda företag bedöms bli allt fler. Det är långt ifrån alla som har möjlighet att starta upp ett företag och utnyttja alla de fördelar som det kan ge, men en medvetenhet och strävan efter att utnyttja företag förekommer i allt större utsträckning.

Penningtvätt

Det ligger i sakens natur att kriminella individer håller information om hur penningtvätt genomförs inom slutna kretsar. Om brottsvinster inte tvättas blir de i princip värdelösa för kriminella.

⁶ Match-fixing är att med manipulation av matchresultat och matchhändelser, dvs insiderkunskap, göra insatser hos spelbolag och därigenom göra ekonomisk vinst på det resultat eller de matchhändelser som man på förhand kände till.

Det finns en rad olika metoder för att tvätta pengar,. Ett exempel är att växlingskontor används för både penningtvätt och penningmaskering. Ett problem som lyfts fram är att verksamheten endast är anmälningspliktig och inte tillståndspliktig. Det innebär att om ett kontor stängs, öppnar ett annat nästa dag. Även betallösningar som finns på internet och virtuell valuta används för att tvätta pengar. Användandet av både e-plånböcker och pre-paid-kort bedöms öka.

Bedrägerier

Allt fler kriminella aktörer med koppling till organiserad brottslighet ägnar sig åt bedrägerier. Enligt preliminär statistik från Brå var bedrägeribrott, sett till antalet anmälda brott, en av de brottskategorier som ökade mest under 2014.

Det som skiljer aktörer inom organiserad brottslighet från gärningsmän i övrigt är systematiken och uthålligheten. Individer med koppling till organiserad brottslighet bygger upp verksamheten under en längre tid. De har förmåga att, med hjälp av bl.a. identitetsintrång, bygga upp mindre företagsimperium som de använder i bedrägeri-upplägg.

Bedrägeribrott kan utföras i stor skala, vilket innebär att även små vinster blir stora i sammahanget. Det tycks ske en trendförskjutning där bedrägerier ingår som en naturlig del i en persons brottskatalog. Det preventiva arbetet från myndigheter, företag och banker kan utökas och bedöms vara viktigt för att stävja bedrägeribrottsligheten.

Utnyttjande av välfärdssystemet

Bedrägerier och bidragsbrott riktade mot myndigheter, kommuner och andra som betalar ut olika ekonomiska förmåner sker alltmer systematiskt och utstuderat. Inslaget av företag för att tillskansa sig olika bidrag ökar.

Det handlar om både enskilda kriminella aktörer som utnyttjar systemet, och avancerade brottsupplägg av mer systematisk karaktär. Utnyttjandet uppvisar en stor bredd. Enskilda personer, företag samt föreningar och stiftelser används för att få olika ekonomiska ersättningar.

Utnyttjandet av välfärdssystemet ger direkta ekonomiska fördelar, men i många fall ger det också en person möjlighet att ”komma in i systemet”. De får pensionsgrundande inkomst och möjlighet att kunna söka andra bidrag senare. Bidragsbrotten ger de kriminella underlag för en stabilare tillvaro. Förtjänsten från bidragsbrotten blir en trygg

grundinkomst när många andra brottsupplägg inte genererar en automatisk inkomst i slutet av varje månad.

It-brott och it-relaterad brottslighet

Under de senaste decennierna har it-brottsligheten utvecklats från att vara ett fåtal grupper som ”hackar” mest för prestige och vetgirighet till att bli en kriminell industri som omsätter stora summor pengar. It-brott och it-relaterad brottslighet är en fullt integrerad del av organiserad brottslighet. Det finns inga tendenser till att den utvecklingen skulle avstanna.

Det behövs inte någon avancerad it-kunskap för att någon ska kunna begå avancerade it-brott.. Tjänster för olika tekniska brottsupplägg eller genomförande av it-attacker kan också köpas och hyras, så kallade brottstjänster (även kallat crime-as-a-service). Detta gör att kriminella individer och nätverk snabbt kan höja sin kapacitet.

Överbelastningsattackernas antal och skadeverkan ökar. Det finns exempel på överbelastningsattacker som påverkat samhällsfunktioner.

Sammansättningen av de kriminella aktörer som begår it-brott är inte bara komplex och dynamisk utan den är också väldigt fragmenterad. Varje aktör, från enskilda hackare till sofistikerade kriminella grupperingar, har sitt specifika brottsområde. Det är därför svårt att dra några slutsatser om de kriminella aktörerna i stort.

Gärningsmannen behöver inte befinna sig i Sverige för att genomföra it-relaterad brottslighet som riktar sig mot svenska medborgare eller intressen. När it-relaterad brottslighet mot Sverige sker från andra länder är det framförallt från länder som Ryssland, Rumänien, Ukraina och Kina.

Narkotika

Narkotikabrott är att betrakta som en basinkomst för många kriminella aktörer. Hur stor inkomsten är varierar beroende på om aktören har förmåga att smuggla större partier eller säljer mindre mängder på gatunivå.

För många lokala kriminella nätverk som verkar i utsatta geografiska områden utgör narkotikaförsäljningen kärnan i deras verksamhet och är förhållandevis välorganiserad med tydliga roller och uppdrag hos nätverkets medlemmar. Unga personer utnyttjas för att sälja och transportera narkotika i områdena.

Narkotikabrottsligheten genererar kriminella förtjänster som kan ha en dragningskraft på unga som involverar sig i kriminella nätverk. En konsekvens av narkotikabrottslighet är våld och kriminella uppgörelser som har sin grund i narkotikaskulder eller konflikter om kontroll över narkotikamarknaden.

Cannabis fortsätter att vara det preparat som är vanligast i Sverige, följt av amfetamin. Under 2014 blev kristallmetamfetamin vanligare i Sverige. Kokain fortsätter nå nya målgrupper och det finns en farhåga för att den normaliseringsprocess liknande som skett för cannabis, kan ske även för kokain. Nya psykoaktiva substanser⁷ (NPS) har ökat kraftigt de senaste åren och utvecklingen bedöms fortsätta. De NPS:er som ökar mest är grupperna katinoner och cannabinoider.

Generellt sker en stadig utveckling mot en mer diversifierad narkotikamarknad med en blandning av legala och illegala preparat vid sidan av den traditionella marknaden. Vi kan vänta en ökad handel där kriminella aktörer gör ekonomisk vinning på försäljning av traditionella droger, kontrollerade droger, ej kontrollerade droger, läkemedel och övriga missbrukade preparat.

Allt fler personer testar flera olika narkotikapreparat. En orsak till utvecklingen är sannolikt försäljningen via internet som gör det lättare för en större målgrupp att få tillgång till olika och nya preparat. Internet fungerar som en distansskapare mellan den kriminella verksamheten och köparen som kan sitta hemma, trygg bakom sin dator, när brottet begås. Det gör att köpet upplevs som anonymt och riskfritt. Att man kan köpa preparat som inte är klassade och därmed inte olagliga bidrar även det till ökad tillgänglighet och distans till missbruket.

Narkotika och NPS som köps på internet skickas till mottagare med post eller kurirfrakt.

Människosmuggling

Många av dem som söker sig till Schengenområdet har Sverige som sitt mål för att söka asyl. Majoriteten av de som söker asyl i Sverige bedöms ha tagit sig till landet med hjälp av människosmugglare. De kriminella nätverken använder flera olika tillvägagångssätt vid smuglingen. Missbruk av äkta passhandlingar, det vill säga användandet av så kallade look-alike-pass för att resa in i EU blir allt

vanligare. Användandet av svenska look-alike-pass är omfattande.

Ett annat sätt för kriminella nätverk att föra personer till Sverige är att ordna så att de på felaktiga grunder erhåller legal status i landet, exempelvis via skenäktenskap, skenadoptioner och missbruk av arbetstillstånd. Det förekommer att narkotika-, vapen- och människosmuggling är integrerade.

Människohandel

Människohandel med EU-medborgare har på senare år ökat i omfattning, framför allt för sexuella ändamål. Gärningsmän och offer kommer vanligtvis från samma land. Ofta är det länder där det råder utbredd utsatthet och fattigdom samt förekommer diskriminering av personer tillhörande minoritetsgrupper.

Särskilt utsatta offer är kvinnor och barn. Gärningsmännen lurar ofta offer med löften om att tjäna pengar. Situationen när de väl är på plats i Sverige är dock inte alltid den som utlovades och personerna, ofta kvinnor, hamnar i skuldfällor.

Det förekommer människohandel med tiggeri som utnyttjandesätt, en bedömning som polisen gör bland annat utifrån fällande domar i Sverige och andra länder. Det är dock, i likhet med människohandel för andra ändamål, svårt att bedöma omfattningen av människohandel för tiggeriändamål. Polisen arbetar med att ta fram en nationell lägesbild avseende människohandel och andra brott kopplat till tiggeri.

⁷ Nya psykoaktiva substanser (NPS) används för att beskriva nya preparat, syntetiska eller naturligt förekommande, som inte är narkotikaklassade enligt svensk lagstiftning.

Nya eller nyligen konstaterade problemområden

Miljöbrott

Att aktörer inom organiserad brottslighet ägnar sig åt *miljöbrottslighet* är ett sedan tidigare konstaterat problem i Europa. Det är dock först på de senaste åren som kopplingen mellan organiserad brottslighet och miljöbrott i Sverige blivit tydligare. Det finns starka skäl som talar för att den organiserade brottsligheten på olika sätt engagerar sig i den svenska avfallsbranschen.

Miljöbrott inom avfallssektorn i Sverige begås ofta med hjälp av företag i denna bransch. För att begå avfallsbrott krävs en organisationsgrad som omfattar exempelvis kapital, expertkunskap och infrastruktur för uppgiften samt en fasad att verka bakom. Det finns inget som tyder på att den gräns-överskridande miljöbrottsligheten kommer att minska.

Identitetsrelaterad brottslighet

Utvecklingen med identitetsrelaterad brottslighet är allvarsam. Inom ekobrottsområdet noteras att allt fler falska intyg och identiteter förekommer. Dea möjliggör också olika former av bedrägerier.

Utlämningsställen

Utlämningsställen finns på ställen i landet. De lämnar dagligen ut varor till privatpersoner och företag. Kopplat till bl.a. den ökande internetförsäljningen av narkotika och den omfattande bedrägeribrottsligheten hanterar de, i regel helt ovetande, alltfler illegala varor.

Stiftelser och föreningar

En ny trend som uppmärksammats är att stiftelser och föreningar används för brottsliga syften. Det är något som polisen och samverkande myndigheter uppmärksammat. Inslaget av föreningar och stiftelser i brottslig verksamhet bedöms öka.

Utnyttjande av migranter

Kriminella nätverk i Sverige utnyttjar systematiskt migranter i sin brottslighet. Samma eller liknande brottsupplägg har noterats av andra länder inom EU och problematiken syns nu tydligare även i Sverige. Utnyttjandet riktar sig både mot EU- och tredjelandsmedborgare.

Uppehållstillstånd, uppehållsrätt och folkbokföring är avgörande för de kriminellas möjlighet att göra

förtjänst på migranten. Det är genom dessa tillstånd och system som personerna kommer in i de svenska systemen, kan starta företag samt ansöka om lån och bidrag med mera.

Brott som begås på distans via internet

Brott som begås på internet behöver inte ske i Sverige. De tekniska förutsättningarna i utredningar blir mer komplicerade när förövare kan dölja sig med anonymiseringstjänster och när plattformar och infrastruktur som används för att sprida budskapet inte sällan finns i utlandet.

Slutdiskussion

Utvecklingen inom organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är föränderlig. Olika modus, samverkansformer och samhällsförändringar ger möjlighet till nya brott. Nedan presenteras de tydligaste slutsatserna som framkommer i rapporten.

Kriminell samverkan är gränslös

Organiserad brottslighet består av kriminella individer som har egna kontaktnät och som samverkar med varandra. De gränser som tidigare fanns mellan olika kriminella individer, nätverk, organisationer och brottsområden är i princip uttraderade. Detta är en av de allra tydligaste och viktigaste slutsatserna i rapporten.

Kriminella individer binds samman genom nyckelindivider. Nyckelindividerna kan besitta en viss kompetens, ha ett stort och brett kontaktnät eller fungera som medlare i vissa situationer.

Brottstjänster är ytterligare en del i en gränslös kriminell samverkan. Brottstjänster förekommer främst relaterat till komplex it-brottslighet men kommer att sannolikt tas efter av fler kriminella för fler brottsområden.

Organiserad brottslighet breddar sig och blir samtidigt mer specialiserad

Att kriminella individer inom organiserad brottslighet är multikriminella är en av utgångspunkterna för rapporten. Samtidigt som brottsligheten breddas och varje enskild kriminell individs förmåga att utföra flera olika typer av brott ökar, utvecklas emellertid förmågan att utföra varje enskilt brott. Detta innebär att kriminella aktörer ägnar sig åt avancerad brottslighet som kan sträcka sig över flera olika brottsområden.

Den förutspådda övergången till ekonomisk brottslighet och bedrägerier har skett

Under flera år har det rapporterats om att organiserad brottslighet i större utsträckning inkluderar ekonomisk brottslighet och bedrägerier. Den utvecklingen blir allt tydligare. Det är inte längre ett mindre antal personer som har förmåga att begå ekonomisk brottslighet eller att genomföra bedrägerier.

Ekonomisk brottslighet och bedrägerier är något som ger kriminella aktörer en grundinkomst och är att betrakta som en grundläggande brottslig kompetens för kriminella inom organiserad brottslighet. På den

mest avancerade nivån är kompetens dock fortsatt förbehållen ett mindre antal individer.

Tre områden att särskilt uppmärksamma

Nedanstående tre områden har en allvarlig påverkan på tilliten i samhället, uppvisar en ökande brottsutveckling och skapar otrygghet.

Otillåten påverkan och korruption

Kriminella aktörers otillåtna påverkan fortsätter att påverka medborgare, förtroendevalda, myndighetsföreträdare, näringsidkare och journalister. Otillåten påverkan är ett hot mot medborgarnas tillit till staten och dess förmåga att upprätthålla en fungerande rättsstat och att skydda medborgares grundläggande rättigheter.

Det är svårt att avgöra hur otillåten påverkan och korruption utvecklats eftersom det ligger i sakens natur att brotten inte anmäls. Det finns indikationer på att kriminella i större utsträckning försöker påverka personer i deras yrkesutövning eller hindra medborgare från att anmäla brott och påverkar personer inför deras vittnesmål i domstol.

Korruption, inklusive vänskapskorruption, kopplad till organiserad brottslighet framstår som vanligare.

Bedrägerier, utnyttjande av välfärdssystemet och den identitetsrelaterade brottsligheten

Bedrägeribrottsligheten har ökat kraftigt de senaste åren. I rapporten beskrivs hur systematiska bedrägerier i stor skala drabbar företag och medborgare. Bedrägerier är att betrakta som ett av de mer lönsamma brotten för kriminella aktörer.

Utnyttjandet av välfärdssystemet har utvecklats under flera år och sker numera i systematisk form. Det omfattar stora belopp och riskerar ytterst att leda till att medborgare tappar tilltron till myndigheter och välfärdssystemet. Kriminella inom organiserad brottslighet bedöms få goda inkomster genom att begå bidragsbrott och andra bedrägeribrott riktade mot myndigheter.

Identitetsintrång i olika former möjliggör många bedrägeri- och bidragsbrott. Identitetsbrottsligheten påverkar också tilltron till våra identitets-handlingar.

Den ökande våldsanvändningen och situationen i vissa utsatta geografiska områden

I flera tidigare nationella rapporter har det rapporterats om en ökande våldsanvändning bland kriminella aktörer. Den utvecklingen fortsätter och kriminella aktörer använder våld och skjutvapen alltmer frekvent. Unga personer som brukar grovt

våld noteras allt oftare. Sammantaget uppvisar kriminella aktörer inom organiserad brottslighet en större hänsynslöshet vad gäller brukandet av grovt våld mot andra kriminella men våldet drabbar även tredje man.

De kriminellas inflytande i vissa utsatta geografiska områden bedöms öka. De kriminella som verkar i områdena påverkar medborgare som bor där. Effekterna försvårar generellt en positiv samhällsutveckling och specifikt polisens och andra samhällsaktörers arbete i områdena.